

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 351.77

Мойсіяха Андрій Валентинович

*аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональна Академія управління персоналом*

Мойсияха Андрей Валентинович

*аспирант кафедры публичного администрирования
Межрегиональная Академия управления персоналом*

Moisiiakha Andrii

*Graduate Student of the Department of Public Administration
Interregional Academy of Personnel Management*

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ У СОЦІОГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ
УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ РЕАЛИЗАЦИИ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В СОЦИОГУМАНИТАРНОЙ
СФЕРЕ
IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF PUBLIC POLICY
IMPLEMENTATION IN THE SOCIO-HUMANITARIAN SPHERE**

Анотація. Стаття присвячена проблемам пошуку шляхів удосконалення механізмів реалізації державної політики у соціогуманітарній сфері. Метою даної статті є визначення напрямків удосконалення механізмів реалізації державної політики у соціогуманітарній сфері з урахуванням потреб їх уніфікації в рамках єдиного підходу до організації суспільних процесів в аналізованій сфері. Досягнення зазначеної мети забезпечило вирішення більш практичних проблем: розробка цілей, завдань, напрямків

реалізації державної політики у соціогуманітарній сфері, а також організаційно-правового забезпечення її реалізації. Все це у сукупності дасть змогу запроваджувати доволі детальні алгоритми та інструменти управління соціогуманітарним розвитком України та оперативно й ефективно долати ті негативні ризики, що виникають в ній. Розкрито зміст, сутність та державно-правову природу механізмів державного управління, як сукупності способів та інструментів практичної реалізації державної політики. Проведено аналіз сучасних підходів до розуміння сутності механізмів державного управління. Запропоноване авторське визначення механізму державного управління в соціогуманітарній сфері. Розкрито зміст та сутність державної політики в соціогуманітарній сфері. Зроблено висновок стосовно основних детермінант та особливостей її розвитку. Узагальнено підходи до формування механізмів реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері. Доведена необхідність в подальшому уніфікувати підходи до впровадження такої державної політики в різних секторах соціогуманітарної сфери. Виокремлені основні напрямки удосконалення механізмів її реалізації. Визначено механізм реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері як сукупність нелінійних комплексів інструментів та способів реалізації державного впливу, що реалізується через прийняття відповідних управлінських рішень (комплексу заходів, як є складовими елементами державної політики) на розвиток системи забезпечення прав та інтересів громадян, а також практичної реалізації гарантій держави в сферах освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, а також інших що охоплюються гуманітарною місією держави та здатні впливати на формування продуктивних сил, людського, інтелектуального та соціального капіталів в суспільстві.

Ключові слова: державне управління, соціогуманітарна сфера, політика соціального забезпечення, механізми державного управління, державна соціогуманітарна політика.

Анотація. Стаття посвячена проблемам поиска путей совершенствования механизмов реализации государственной политики в социогуманитарной сфере. Целью данной статьи является определение направлений совершенствования механизмов реализации государственной политики в социогуманитарной сфере с учетом потребностей их унификации в рамках единого подхода к организации общественных процессов в рассматриваемой сфере. Достижение указанной цели обеспечило решения более практических проблем: разработка целей, задач, направлений реализации государственной политики в социогуманитарной сфере, а также организационно-правового обеспечения ее реализации. Все это в совокупности позволит вводить довольно подробные алгоритмы и инструменты управления социогуманитарным развитием Украины и оперативно и эффективно преодолевать те негативные риски, возникающие в ней. Раскрыто содержание, сущность и государственно-правовую природу механизмов государственного управления, как совокупности способов и инструментов практической реализации государственной политики. Проведен анализ современных подходов к пониманию сущности механизмов государственного управления. Предложено авторское определение механизма государственного управления в социогуманитарной сфере. Раскрыто содержание и сущность государственной политики в социогуманитарной сфере. Сделан вывод относительно основных детерминант и особенностей ее развития. Обобщены подходы к формированию механизмов реализации государственной политики в

социогуманитарной сфере. Доказана необходимость в дальнейшем унифицировать подходы к внедрению такой государственной политики в различных секторах социогуманитарной сферы. Выделены основные направления совершенствования механизмов ее реализации. Определен механизм реализации государственной политики в социогуманитарной сфере как совокупность нелинейных комплексов инструментов и способов реализации государственного воздействия, реализуется через принятие соответствующих управленческих решений (комплекса мероприятий, как являются составными элементами государственной политики) на развитие системы обеспечения прав и интересов граждан, а также практической реализации гарантий государства в сферах образования, здравоохранения, социального обеспечения, а также других охватываемых гуманитарной миссией государства и способны влиять на формирование производительных сил, человеческого, интеллектуального и социального капиталов в обществе.

Ключевые слова: государственное управление, социогуманитарная сфера, политика социального обеспечения, механизмы государственного управления, государственная социогуманитарная политика.

Summary. The article is devoted to the problems of finding ways to improve the mechanisms of implementation of state policy in the socio-humanitarian sphere. The purpose of this article is to identify areas for improvement of mechanisms for implementing public policy in the socio-humanitarian sphere, taking into account the needs of their unification within a single approach to the organization of social processes in the analyzed area. Achieving this goal has provided solutions to more practical problems: the development of goals, objectives, areas of state policy in the socio-humanitarian sphere, as well as organizational and legal support for its implementation. All this together will allow to introduce quite detailed algorithms

and tools for managing the socio-humanitarian development of Ukraine and to quickly and effectively overcome the negative risks that arise in it. The content, essence and state-legal nature of mechanisms of public administration, as a set of ways and tools of practical realization of state policy are revealed. The analysis of modern approaches to understanding the essence of mechanisms of public administration is carried out. The author's definition of the mechanism of public administration in the socio-humanitarian sphere is offered. The content and essence of state policy in the socio-humanitarian sphere are revealed. The conclusion concerning the basic determinants and features of its development is made. Approaches to the formation of mechanisms for the implementation of state policy in the socio-humanitarian sphere are generalized. The need to further unify approaches to the implementation of such public policy in different sectors of the socio-humanitarian sphere has been proved. The main directions of improvement of mechanisms of its realization are allocated. The mechanism of state policy implementation in the socio-humanitarian sphere is defined as a set of nonlinear sets of tools and methods of state influence, which is implemented through appropriate management decisions (a set of measures as components of state policy) to develop the rights and interests of citizens and practical implementation. guarantees of the state in the fields of education, health care, social security, as well as others covered by the humanitarian mission of the state and able to influence the formation of productive forces, human, intellectual and social capital in society.

Key words: *public administration, social-humanitarian sphere, social security policy, mechanisms of public administration, state social-humanitarian policy.*

Постановка проблеми. Реалізація державної соціогуманітарної політики в Україні останнім часом обтяжується доволі великою кількістю

соціально-економічних ризиків, що в умовах перманентного військового конфлікту та часткової окупації частини української території створює загрози цивілізаційному вибору української нації. Соціогуманітарна сфера є найбільшою зі всіх сфер суспільних відносин, що підпадають під регуляторно-управлінський вплив вітчизняних органів державної влади. Включаючи в себе і освітню, і гуманітарну, і духовну сфери соціогуманітарна державна політика є чи не найскладнішою з точки зору формування, прогнозування та практичної реалізації. Більшість її секторів самі по собі представляють складні об'єкти для здійснення державного управління. Втім інституціональне її забезпечення також є чи не найбільшим з точки зору кількості структурних елементів, державних інституцій та власне службовців, які забезпечують практичну реалізацію державної політики у соціогуманітарній сфері.

Разом з тим необхідно виокремити основну складність на яку необхідно звернути увагу в аналізі практичної реалізації державної політики у соціогуманітарній сфері – диверсифікація механізмів державного управління в різних складових сферах, що утворюють єдиний соціогуманітарний простір України. Різні сфери обумовлюють необхідність розробки та застосування різних механізмів державного управління, що загалом ускладнює уніфікацію мети та завдань всієї державної політики в аналізованій сфері а також методологічне та організаційно-правове її забезпечення. Ще більш складним завданням є пошук напрямків удосконалення таких механізмів, що з точки зору мінливості зовнішнього середовища, а також необхідності реагувати на нові глобалізаційні виклики, зокрема такі як наслідки COVID-19 – призводить до необхідності опрацювання уніфікованого підходу не лише до планування та програмування державної політики у соціогуманітарній сфері, але і до уніфікації методологічного забезпечення розробки механізмів її реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою дослідження виступили праці вітчизняних та закордонних науковців і дослідників в сфері ефективності державної соціогуманітарної політики.

Зокрема завдяки працям Пепи Т. В., Ситніка П.К., Скуратівського В.А., Стельмашука Ю. І., Трощинського В.П., Чернюк Л. Г. та інших було досліджено сутність, зміст та правову природу механізмів державного регулювання розвитку соціогуманітарної сфери. Праці таких вчених як Бальбоа К., Гільденбрандт Т, Голм П., Градівський В. М., Москаленко С. О., Меляков А., Певехаус Дж., Томас Дж. Здійснено пошук напрямків підвищення ефективності механізмів реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері. В той же час висновки із робіт Акімової Л. М., Бакуменка В. Д., Безносенка Д. О., Коротич О. Б., Ліпенцева А. В., Поляк О. В., Приходька В. П., Федорчак О. В., Ярмолинської І. В. використані для виокремлення сутнісних детермінант механізмів державного управління, що є значимими під час практичної реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері [1-18].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є визначення напрямків удосконалення механізмів реалізації державної політики у соціогуманітарній сфері з урахуванням потреб їх уніфікації в рамках єдиного підходу до організації суспільних процесів в аналізованій сфері. Така мета забезпечуватиме вирішення більш практичних проблем: розробка цілей, завдань, напрямків реалізації державної політики у соціогуманітарній сфері, а також організаційно-правового забезпечення її реалізації. Все це у сукупності дасть змогу запроваджувати доволі детальні алгоритми та інструменти управління соціогуманітарним розвитком України та оперативно й ефективно долати ті негативні ризики, що виникають в ній.

Мета дослідження досягається за рахунок комплексного застосування таких методів наукового пізнання як: діалектичний, структурного аналізу,

формально-логічний, порівняльний, методи аналізу та синтезу, а також комплексом інструментів пізнання в рамках системного підходу.

Виклад основного матеріалу. Складність державного управління в соціогуманітарній сфері об'єктивується тим, що до неї входить велика кількість сфер суспільного життя поєднаних єдиним нарративом – у своїй сукупності вони забезпечують гармонійний розвиток морально-етичних та духовних цінностей суспільства, а також орієнтують цивілізаційний вибір нації. Традиційно вважається, що соціогуманітарна сфера є видатковою, а її фінансування є тим зобов'язанням держави, як прямо слідує з теорії суспільного договору, що відображається в системі демократичних прав та свобод закріплених в Основному законі держави.

Що стосується України, то сучасний стан розвитку державної політики в соціогуманітарній сфері дійсно інтерпретується через велику кількість державних гарантій викладених в Конституції України. Основним трендом державної політики в цій сфері виступає забезпечення потреб реалізації прав людини в соціальній, гуманітарній та духовних сферах. Через це державна соціогуманітарна політика потребує значних бюджетних асигнувань при тому, що не приносить жодних прямих економічних преференцій. Насправді ж розвиток соціогуманітарної сфери виступає своєрідним підґрунтям для формування економічного базису держави, його потенціалом, який здатен максимізувати економічний актив, який втілюється в природні ресурси, засоби виробництва та поєднанні людського, інтелектуального й соціального капіталів. Соціогуманітарна сфера забезпечує економіку держави необхідним рівнем інтелектуального капіталу, який втілюється в розподілі системи знань, їх акумуляції та постійній еволюції, що призводить до появи інновацій; кадровим потенціалом, який реалізується в усіх без виключення секторах економіки через трудові ресурси.

Крім того державна політика в соціогуманітарній сфері здатна забезпечувати ментальну та суспільну єдність, яка втілюється в однакових суспільно-політичних орієнтирах та поглядах, а розкривається через цивілізаційний вибір нації в цілому, що обумовлює вектор розвитку держави загалом. На додаток деякі сектори соціогуманітарної сфери створюють самостійні ринки послуг, таких як: медичні, соціальні, навчальні тощо. Розвиток таких ринків та секторів самі по собі накопичують економічний потенціал, а його реалізація здатна в певний спосіб зменшити надмірне фінансове навантаження на систему державних фінансів, оскільки держава взяла на себе зобов'язання забезпечити надання населенню пакету мінімально гарантованих послуг в таких секторах як охорона здоров'я, соціальне забезпечення освіта тощо.

Отже, не вдаючись в теоретико-методологічне дослідження структури соціогуманітарної сфери, доцільно навести підхід детермінації системи механізмів реалізації державної соціогуманітарної політики у відповідних її секторах, розроблений В.П. Трощинським, П.К. Ситніком, В.А. Скуратівським та іншими. Отже дослідники до таких секторів відносять наступні:

- сектор духовного розвитку сучасного українського суспільства (включає в себе формування цивілізаційних цінностей, визначення національної ідеї, культурну, релігійну політику держави, політику в сфері молоді, спорту, туризму тощо);
- сектор державної політики щодо закордонного українства (включає в себе консульську підтримку українців за кордоном, розбудову системи міжнародних зв'язків, підтримку діаспори тощо);
- сектор державної політики у сфері охорони здоров'я (розкривається через забезпечення прав особи в сфері медичного захисту та забезпечення доступності медицини, в тому числі страхової);

- сектор соціальної політики держави (на думку вчених цей сектор пов'язаний із соціальною орієтцією економічних процесів, коли частина функцій соціального забезпечення переноситься на суб'єктів приватного сектору);
- сектор політики соціального захисту населення (включає в себе всі види загальнообов'язкового державного страхування, політику в сфері забезпечення мінімальними соціальними стандартами інвалідів та малозабезпечених тощо) [11].

Наведене вище свідчить про розгалуженість не лиш сфер суспільних відносин, які потребують державного регулювання, але і значну диференціацію потреб державного управління та організаційно-правового їх забезпечення. З точки зору потреб системного підходу під час розробки та реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері така дискретність її складових створює об'єктивні перешкоди на шляху максимізації ефекту від державно-управлінського впливу в кожній конкретній сфері. Це означає, що ефективність механізмів реалізації державної політики в аналізованій сфері залежатиме в першу чергу від здатності об'єднати завдання розвитку державно-суспільних відносин в кожній із них єдиному загальнодержавному тренду цивілізаційного розвитку. Іншими словами державне управління в сфері освіти, яке орієнтується на широке запровадження Болонського процесу та створення інклюзивної освіти не повинно суперечити орієнтирам розвитку сфери охорони здоров'я, для якої готуються відповідні кадри. При цьому розвиток сфери охорони здоров'я не повинен залишатися на орієнтирах запроваджених ще за радянських часів, а сама система медичних закладів так само повинна орієнтуватися на новий цивілізаційний вибір української нації, а отже ґрунтуватися на підходах притаманних західним демократіям.

Це означає, що механізми реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері повинні базуватися на європейських цінностях, що з одного боку обумовлює орієнтацію на дотримання балансу між суспільними потребами та індивідуальним розвитком особистості, а з іншого – на формування міцного соціально-економічного базису розвитку держави в цілому. Такі механізми не повинні бути позбавлені економічної складової, а навпаки ґрунтуватися на принципах раціональності та економічної доцільності.

Так, дійсно в розвинутих країнах соціогуманітарна сфера характеризується відсутністю прямих економічних елементів та засобів реалізації економічних інтересів, натомість їй притаманна економічна складова як елемент орієнтиру держави на шляху задоволення потреб соціогуманітарного розвитку людини. Іншими словами економічна складова державної політики в соціогуманітарній сфері виступає лише засобом забезпечення повноти реалізації відповідних цілей соціального, гуманітарного, духовного, ідеологічного тощо розвитку суспільства. Виходячи із економічних можливостей держава формує цілі, визначає напрямки та завдання, а також встановлює індикатори оцінки успішності їх досягнення при реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері в окремому конкретному секторі. Тому механізми реалізації вказаної політики не маючи економічної цілі ґрунтуються на економічних можливостях реалізації такої політики, а тому розроблюються виходячи із обсягу фінансування державою окремого напрямку державної політики [15; 10].

Соціогуманітарна сфера це та частина життя суспільства, яка є його рівневим показником матеріального та духовного розвитку, а тому важливим є окреслення напрямів державної політики в даній сфері, узагальнення законодавчо-правової бази діяльності органів виконавчої влади в реалізації

гуманітарної політики, оцінка інституційного забезпечення дієвості даної політики та визначення перспектив удосконалення механізмів її реалізації. Соціогуманітарний простір є системою, що зумовлює доцільність підходу до розвитку методів регулювання соціогуманітарних просторових процесів, як до системи локалізованих у територіальному вимірі відносин між суб'єктами соціально-структурованого суспільства, що утворюють різноманітні форми їх соціальних інтеграцій [13].

З огляду на це механізм реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері є продуктом державного управління, який розробляється з урахуванням особливостей притаманних внутрішньому та зовнішньому середовищу конкретному виду суспільних відносин, а тому його особливість визначається специфікою об'єкту суспільних відносин в такій сфері. Крім того, сам процес формування таких механізмів може бути алгоритмізованим але уніфікація змістовної частини таких механізмів через специфіку їх організаційно-правової природи є доволі складною.

Саме тому вдосконалення таких механізмів потребує вирішення комплексу питань, що створить необхідні індикатори для побудови нової моделі реалізації державної політики, а відтак і нових механізмів державного управління в означеній сфері. Для цього необхідним є:

- визначення фундаментальних загальнонаціональних духовних цінностей, та забезпечення засобами дієвої культурно-освітньої політики адекватного сприйняття таких цінностей [4];
- визначення проблем сучасного стану організаційно-правового та фінансово-економічного забезпечення реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері;

- запровадження єдиного підходу до оцінки ефективності розвитку соціогуманітарної сфер через запровадження методології ООН, що використовується під час моніторинг Індексу людського розвитку;
- ревізія програм стратегічного розвитку в усіх секторах соціогуманітарної політики держави, зокрема в освітній, сфері соціального забезпечення, охорони здоров'я;
- перегляд підходів до управління сферою соціального забезпечення через проведення реальної оцінки стану трудових ресурсів в Україні з метою зменшення навантаження на державний бюджет через обов'язкове фінансування систем пенсійного та загальнообов'язкового соціального страхування;
- ревізія міжнародних програм соціогуманітарного розвитку з метою забезпечення участі в них України, що відкриє можливості для отримання додаткових фінансово-економічних, а також організаційних та інформаційно-методологічних ресурсів для більш ефективної реалізації державної політики в окремих секторах соціогуманітарної сфери;
- розробка та запровадження регіональних програм розвитку соціогуманітарної сфери із збільшеною участю органів місцевого самоврядування в їх реалізації, в тому числі фінансуванні та організаційному забезпечення;
- розробка системи постійного моніторингу досягнення тактичних цілей реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері шляхом запровадження систем оцінки якості кожного конкретного сектору.

Соціогуманітарна політика – це комплексне явище, що втілює в собі різні аспекти реалізації державно-управлінських функцій в соціальній та гуманітарній сферах характерних для країн з високим рівнем життя і соціальних гарантій. У цих державах ефективна реалізація соціогуманітарної

політики відбувається через стимулювання національного виробництва і використання джерел самозабезпечення, таких як праця і підприємництво. Таким чином, удосконалення механізмів реалізації державної політики в аналізованій сфері в умовах України повинно супроводжуватися впровадженням світових трендів в кожному окремому секторі та враховувати наступні детермінанти:

- розширеним залученням приватного сектору до реалізації державних програм соціогуманітарного розвитку із дотриманням балансу державного замовлення та самоокупності. Таким чином забезпечуватиметься скорочення державного фінансування окремих секторів, зокрема в сфері освіти, надання медичних послуг, соціального страхування (розвиток недержавного пенсійного страхування), що дасть змогу підвищити якість мінімально гарантованого державою пакету соціальних послуг, а також розширити можливості для доступу населення із високим рівнем купівельною спроможності до розширеного пакету таких послуг, що надаються суб'єктами приватного права;
- формування єдиного соціогуманітарного простору в межах всієї країни, що передбачає єдність у поглядах стосовно системи цінностей, історичного минулого нації, а також національних ідей, розвиток яких гуртуватиме націю та формуватиме єдиний вимір морально-етичного, аксіологічного сприйняття пріоритетів розвитку соціогуманітарної сфери;
- запровадження критеріїв оцінки та індикаторів стану реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері на загальноприйнятих засадах оцінки стану соціально-економічного розвитку країн, що застосовуються ООН, зокрема Індексу людського розвитку, Індексу освіти, Індексу якості життя. В такий спосіб органи державної влади отримують реальну

можливість для визначення закордонного досвіду, який може бути імплантований в аналізованій сфері в Україні.

Узагальнення орієнтирів та напрямків удосконалення механізмів державної політики в соціогуманітарній сфері обумовлюється цивілізаційним вибором України орієнтованим на західні демократичні цінності ліберальної демократії. Те, що нами пропонуються лише загальні напрямки удосконалення таких механізмів пояснюється тезою про необхідність еволюційного розвитку державного регулювання соціогуманітарної сфери, першочерговим завданням якої є уніфікація цілей та підходів до формування відповідних програм розвитку для окремих її секторів.

Складність у більш чіткому визначенні напрямків удосконалення механізмів державного управління соціогуманітарною сферою пояснюється тим, що такі механізми взагалі мають різне змістовне наповнення для окремих сфер суспільних відносин, що потребують відповідного державно-управлінського впливу та втручання.

Сьогодні взагалі відсутня єдність науковців у поглядах на визначення змісту механізму державного управління, не кажучи про детермінацію такого механізму для потреб соціогуманітарної сфери. Так більшість дослідників в сфері державного управління виходять із того, що механізм державного управління є структурований певним чином набір інструментів та способів впливу суб'єкту управління на об'єкт (табл. 1). Але в умовах соціогуманітарної сфери, де певні об'єкти (суспільні відносини) не підлягають впливу, оскільки імперативно відділені від держави (релігійний сектор, духовне виховання) – таке визначення механізму державного вже тягне за собою проблеми уніфікації їх для різних секторів аналізованої сфери.

Підходи до визначення сутності та змісту механізму державного управління

Автор	Механізм державного управління – це
Акімова Л. М. [1]	сукупність важелів, засобів, стимулів, які використовує країна для досягнення певних економічних результатів у суспільно важливих сферах розвитку суспільства
Атаманчук Г. В. [2]	складна система державних органів, організованих відповідно до визначених принципів для здійснення завдань державного управління
Бакуменко В. Д., Безносенко Д. О. [3]	практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-які суспільні відносини з метою досягнення поставлених цілей
Коротич О. Б. [5]	сукупність способів, методів, важелів, через які суб'єкт управління впливає на об'єкт управління для здійснення цілеспрямованих перетворень
Ліпенцев А. В., Поляк О. В. [7]	система, що призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має певну структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління
Приходько В. П. [9]	сукупність функцій, етапів і послідовних процедур регуляторного впливу на організаційну систему, що супроводжується досягненням певного результату цього впливу, який може бути зіставлений з індикаторами-показниками для визначення рівня досягнення управлінських (програм" них) цілей функціонування системи
Федорчак О. В. [12]	складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має певну структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням
Ярмолинська І. В. [14]	складна система, призначена для здійснення державного управління та реалізації мети інституційного розвитку та виховання нації

Таким чином, через брак єдності у підходах до визначення сутності та змісту механізмів державного управління, а також складності визначити зміст такої дефініції для потреб дисперсної соціогуманітарної сфери, ми приходимо до логічного висновку про те, що для різних секторів аналізованої сфери механізми державного управління виконують різні цілі. Тобто напрямки удосконалення таких механізмів також відрізняються, а орієнтири таких трансформацій повинні збігатися із орієнтирами державної політики в кожному секторі. Це означає необхідність вирішення найбільш складного

завдання – пошуку таких точок перетину цілей та завдань державної політики в різних сферах суспільних відносин, поєднання яких визначатиме модель та обрис єдиної загальнодержавної політики в соціогуманітарній сфері, як цілісний комплекс суб'єкт-об'єктних відносин.

В певному розумінні на думку В.В. Лаврухіна механізм державного управління можна в соціогуманітарній сфері можна визначити як систему процедур державно-управлінського впливу, які формують управлінське рішення чи правила його прийняття і реалізації [6]. Тобто реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері це не що інше як алгоритм послідовних управлінських рішень, що і формують відповідні стратегічні орієнтири практичної реалізації такої політики. Але таке визначення означатиме лінійність державної політики в аналізованій сфері, що аж ніяк не відповідає дійсності враховуючи багатомірність соціогуманітарної сфери.

Більш прийнятною на наш погляд є позиція С. О. Москаленка, який вказує на те, що механізм державного управління в соціогуманітарній сфері є нелінійною системою інструментів державного управління (конкретних управлінських рішень) призначених для практичного здійснення державного впливу через інституційне, організаційне та методично-правове забезпечення конкретної сфери суспільних відносин [8]. Такий підхід означає, що пошук напрямків удосконалення аналізованих механізмів необхідно здійснювати виходячи із потреб суспільного розвитку, соціально-економічних відносин та суспільної свідомості.

Такий підхід є доцільним, якщо враховувати точку зору Чернюк Л. Г. та Пепа Т. В. щодо того, що концепція соціогуманітарного простору постулює відносно стійку поведінкову домінанту, яка формується згідно певних природно-економічних і соціально-економічних умов оточення людини. В соціально-культурному вимірі соціогуманітарний простір є органічною

складовою системи зі зворотнім зв'язком «"культура" – "соціум" – "виробництво" – "соціальна сфера" – "людина». В цій площині соціогуманітарний простір є важливою складовою системи продуктивних сил, у формуванні якої економічний і природний простори, як фактори оточення, відіграють провідну роль [13].

Це дає змогу зробити нам ключовий висновок щодо того, що удосконалення механізмів реалізації державної політики у соціогуманітарній сфері повинно не лише орієнтуватися на потреби національного цивілізаційного розвитку, а враховувати необхідність забезпечення такого розвитку, в тому числі в економічній сфері, продуктивними силами, які на свідомому рівні формуються з урахуванням відповідних соціогуманітарних імперативів.

Такі імперативи обумовлюватимуть систему цінностей досягнення або орієнтація на яку змінюватиме підхід особи до реалізації ним в першу чергу своєї економічної та трудової функцій. Через таку зміну на індивідуальному рівні відбуватимуться і відповідні трансформації загальносуспільного значення, що дасть змогу підвищити потенціал людського та соціального капіталу для держави.

Аналізуючи такий взаємозв'язок Т. Гільдебрант та П. Голм приходять до висновку стосовно того, що трансформації на рівні механізму реалізації соціогуманітарної політики здатні і повинні приводити до якісних змін в соціально-економічному розвитку держави в цілому, що досягається через зміну суспільної свідомості у питаннях реалізації кожним індивідумом своєї значущості в досягненні цілей цивілізаційного розвитку нації в цілому [16]. Такого ж висновку доходить в своїх дослідження і Дж. Томас, який визначає необхідність змін в гуманітарній сфері, зокрема в сфері освіти, виховання, соціального забезпечення, які згодом призведуть до зміни в підходах громадян

до виконання своїх обов'язків перед суспільством, а не лише перед державою [18]. Таким чином, удосконалення механізмів реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері повинно орієнтуватися на досягнення цілей суспільного розвитку, які домінують над цілями розвитку індивідууму, хоча при цьому саме за рахунок розвитку індивідуальностей в кожній особі і досягається необхідний рівень людського та соціального капіталу, які через синергетичний ефект втілюються в економічний результат – зростання добробуту нації.

В цьому контексті А. Меляков актуалізує розвиток економічного вектору в системі механізмів державного управління соціогуманітарною сферою. Він вказує на те, що економічна складова є результуючою від здатності кожної особи трансформувати власний потенціал, в тому числі працю, в суспільний продукт. А рівень ефективності реалізації соціогуманітарної політики держави втілюватиметься в якості такого продукту [17]. Загалом, тенденції, взаємозв'язки і наслідки розвитку соціогуманітарного простору України знаходяться у прямому зв'язку з факторами його формування та розвитку, серед яких особливо значимою є група економічних факторів. Сутність практичної утилітарності таких факторів зводиться до того, що держава інвестуючи в соціогуманітарну сферу за рахунок бюджетного утримання повинна очікувати відповідний рівень віддачі у формі збільшення рівня суспільного продукту. Власне через призму такої взаємозалежності і повинен проходити процес удосконалення механізмів державної політики в соціогуманітарній сфері.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. За результатами проведеного дослідження доцільно зробити наступні висновки:

Визначаючи механізм реалізації державної політики в соціогуманітарній сфері слід звернути увагу, що найбільш точною його дефініцією буде наступна: сукупність нелінійних комплексів інструментів та способів реалізації державного впливу, що реалізується через прийняття відповідних управлінських рішень (комплексу заходів, як є складовими елементами державної політики) на розвиток системи забезпечення прав та інтересів громадян, а також практичної реалізації гарантій держави в сферах освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, а також інших що охоплюються гуманітарною місією держави та здатні впливати на формування продуктивних сил, людського, інтелектуального та соціального капіталів в суспільстві.

З огляду на таке визначення ми наполягаємо на тому висновку, що на даному етапі реалізації соціогуманітарної політики держави вкрай складно та недоцільно здійснювати пошук уніфікованого механізму державного управління в означеній сфері. Більш важливим є розробка критеріїв та загальних засад формування системи таких механізмів, які мають загальний характер та є утилітарними до всієї сукупності секторів, що входять до соціогуманітарної сфери.

Натомість ми наполягаємо на тому, що на для подальшого удосконалення таких механізмів існує потреба запровадження єдиних підходів оцінки ефективності реалізації соціогуманітарної політики держави заснованої на сукупності показників та індексів, що використовуються ООН: Індекс людського розвитку, Індекс освіти, Індекс якості життя тощо. Це дасть змогу розширити рамки можливостей практичного застосування механізмів реалізації політики держави в соціогуманітарній сфері.

Література

1. Акімова Л. М. Удосконалення основних складників механізму державного управління забезпеченням економічної безпеки України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3(38). С. 74-83.
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления. М.: Юридическая литература, 1997. 486 с.
3. Бакуменко В. Д., Безносенко Д. О. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами. Київ : НАДУ; Центр навчання і дослідж. з європ. та євроатлант. інтеграції України. 2013. 41 с. С. 12.
4. Градівський В. М. Впровадження механізмів публічного управління розвитком гуманітарної сфери в Україні: регіональний аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2155>
5. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України: монографія. Харків: Видавництво ХарРІДУ НАДУ "Магістр", 2006. 220 с.
6. Лаврухін В. В. Державне управління у сфері соціального захисту населення: теоретичні аспекти. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 1-2. С. 66-72.
7. Ліпенцев А. В., Поляк О. В. Основні напрямки формування механізмів надання управлінських послуг органами влади. *Теоретичні та прикладні питання державотворення : електрон. наук. фах. вид.* 2008. № 2.
8. Москаленко С. О. Завдання держави щодо формування єдиного соціогуманітарного простору України в сучасних умовах. *Збірник*

наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2013. Вип. 2. С. 3-15.

9. Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 15. С. 6-8.
10. Стельмащук Ю. І. Державне регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери: термінологічний інструментарій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 93-97.
11. Трощинський В.П., Ситнік П.К., Скуратівський В.А. Механізми державного регулювання розвитку соціогуманітарної сфери : наук. Розробка. Київ: Вид-во НАДУ, 2012. 52 с.
12. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування*. 2008. Вип. 1.
13. Чернюк Л. Г., Пепа Т. В. Системна трансформація соціогуманітарного простору та її прояв як регулятора структури продуктивних сил. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2013. № 4 (81). С. 296-308.
14. Ярмолинська І. В. Поняття та сутність механізмів державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 18. С. 119-123.
15. Balboa C. M., Deloffre M. Z. Policymaking in the Global Context: Training Students to Build Effective Strategic Partnerships With Nongovernmental Organizations. *Journal of Public Affairs Education*. 2015. Vol. 21. № 3. P. 417-434.
16. Hildebrandt T., Hillebrecht C., Holm P. M., Pevehouse J. The Domestic Politics of Humanitarian Intervention: Public Opinion, Partisanship, and Ideology. *Foreign Policy Analysis*. 2013. Vol. 9. №. 3. P. 243-266

17. Meliakov A. Contradictions in the formation of organizational foundations of public humanitarian policy of Ukraine. URL: <https://orcid.org/0000-0001-5294-7560>
18. Thomas G. Religion, peace and the post-secular public sphere. *International Journal on World Peace*. 2012. Vol. 29. №. 2. P. 35-61.

References

1. Akimova L. M. Udoskonalennia osnovnykh skladnykh mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. 2018. Vyp. 3(38). S. 74-83. [in Ukrainian]
2. Atamanchuk H. V. *Teoryia hosudarstvennoho upravlinnia*. M.: Yurydycheskaia lyteratura, 1997. 486 s. [in Russian]
3. Bakumenko V. D., Beznosenko D. O. *Vyivlennia kompleksu problem derzhavnoho upravlinnia protsesamy yevropeiskoi ta yevroatlantskoi intehratsii Ukrainy, rozrobka propozytsii shchodo vdoskonalennia systemy derzhavnoho upravlinnia tsymy protsesamy*. Kyiv: NADU; Tsentr navchannia i doslidzh. z yevrop. ta yevroatlant. intehratsii Ukrainy. 2013, 41 s. S. 12. [in Ukrainian]
4. Hradivskiy V. M. Vprovadzhennia mekhanizmiv publicjnoho upravlinnia rozvytkom humanitarnoi sfery v Ukraini: rehionalnyi aspekt. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2021. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2155>[in Ukrainian]
5. Korotych O. B. *Derzhavne upravlinnia rehionalnym rozvytkom Ukrainy: monohrafiia*. Kharkiv: Vydavnytstvo KharRIDU NADU "Mahistr", 2006. 220 s. [in Ukrainian]

6. Lavrukhin V. V. Derzhavne upravlinnia u sferi sotsialnoho zakhystu naseleunia: teoretychni aspekty. *Aspekty publichnoho upravlinnia*. 2015. № 1-2. S. 66-72. [in Ukrainian]
7. Lipentsev A. V., Poliak O. V. Osnovni napriamky formuvannia mekhanizmiv nadannia upravlinskykh posluh orhanamy vlady. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia: elektron. nauk. fakh. vyd.* 2008. № 2. [in Ukrainian]
8. Moskalenko S. O. Zavdannia derzhavy shchodo formuvannia yedynoho sotsiohumanitarnoho prostoru Ukrainy v suchasnykh umovakh. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*. 2013. Vyp. 2. S. 3-15. [in Ukrainian]
9. Prykhodko V. P. Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання ta upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2013. № 15. S. 6-8. [in Ukrainian]
10. Stelmashchuk Yu. I. Derzhavne rehuliuвання rozvytku sotsialno-humanitarnoi sfery: terminolohichni instrumentarii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2016. № 20. S. 93-97. [in Ukrainian]
11. Troshchynskiy V.P., Sytnik P.K., Skurativskiy V.A. *Mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання rozvytku sotsiohumanitarnoi sfery : nauk. Rozrobka*. Kyiv: Vyd-vo NADU, 2012. 52 s. [in Ukrainian]
12. Fedorchak O. V. *Klasyfikatsiia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia. Demokratychnе vriaduvannia*. 2008. Vyp. 1. [In Ukrainian]
13. Cherniuk L. H., Pepa T. V. Systemna transformatsiia sotsiohumanitarnoho prostoru ta yii proiav yak rehuliatora struktury produktyvnykh syl. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU*. № 4 (81). 2013. S. 296-308. [in Ukrainian]

14. Iarmolynska I. V. Poniattia ta sutnist mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia u sferi instytutsiinoho dohliadu ta vykhovannia ditei v Ukraini. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2018. № 18. S. 119-123. [In Ukrainian]
15. Balboa C. M., Deloffre M. Z. Policymaking in the Global Context: Training Students to Build Effective Strategic Partnerships With Nongovernmental Organizations. *Journal of Public Affairs Education*. 2015. Vol. 21. № 3. P. 417-434.
16. Hildebrandt T., Hillebrecht C., Holm P. M., Pevehouse J. The Domestic Politics of Humanitarian Intervention: Public Opinion, Partisanship, and Ideology. *Foreign Policy Analysis*. 2013. Vol. 9. № 3. P. 243-266.
17. Meliakov A. Contradictions in the formation of organizational foundations of public humanitarian policy of Ukraine. URL: <https://orcid.org/0000-0001-5294-7560>
18. Thomas G. Religion, peace and the post-secular public sphere. *International Journal on World Peace*. 2012. Vol. 29. № 2. P. 35-61.